

Anders Thor Ryberg – ett liv i arbete och jordnära trygghet

En kylig februarinatt år 1879 föddes **Anders Thor** i Nytorp, Hyllie. Det lilla statartorpet där han såg dagens ljus låg enkelt och lågt under halmtaket, med stampat jordgolv och röken som kröp fram ur spisen när veden brann. Föräldrarna var **Hans Nilsson Thor**, en statardräng som hyrde ut sin arbetskraft för mat och husrum, och **Karna Nilsson**, en tvätterska som slet med byk i iskallt vatten för att hålla familjen vid liv.

När Anders var bara tio år gammal dog fadern på fattighuset i Limhamn. Modern stod ensam kvar med en stor barnaskara. Anders växte upp med syskon som både kom och gick – några dog i ung ålder, andra bildade familjer i trakten. För honom var barndomen präglad av slit, hunger och tidigt ansvar.

Soldat och familjefar

Som ung antogs Anders som soldat och fick namnet **Ryberg**. Med soldatnamnet följde en ny identitet och en viss stolthet, men också hårda krav.

År 1903 gifte han sig med **Cecilia Andersson** från Fosie. De bosatte sig först i Limhamn, och snart började barnaskaran växa. Flyttlassen avlöste varandra: från Limhamn till Bunkeflo, vidare till Hyllie, Gudmundtorp och Ottarp. På varje ny plats föddes ett nytt barn, och husförhören fylldes med allt fler namn. Familjen fick elva barn totalt, och deras födelseorter blev som en karta över föräldrarnas kringflackande liv.

Flyttarna var sällan frivilliga. När kontrakt tog slut eller arbeten upphörde, fick de packa ihop sina tillhörigheter och börja om på nytt. Anders bar möblerna på sin rygg och Cecilia ledde barnen, ofta med den yngsta i famnen. Det var ett liv i ständig rörelse – så typiskt för många statarfamiljer.

Livet på Vegeholm

År 1919 flyttade familjen till **Vegeholm** i Strövelstorp. För första gången fick de något som liknade en fast punkt i tillvaron. Anders fick arbete på godset, där han började som enkel stalldräng men så småningom blev **hästskötare**. Det var ett arbete som passade honom väl – han var lugn och tålmodig, och hästarna trivdes med hans fasta men vänliga hand.

Familjen fick en liten stuga vid vägen in till Vegeholm från Erikslundshållet. Huset var enkelt men ombonat. Utanför fanns en jordplätt där de odlade potatis, kål och morötter. På gården sprang hönsen fritt, och ibland stod en katt i solen och kisade. Här levde de sitt vardagsliv: Cecilia vid spisen, barnen i skola, arbete eller lek, och Anders som gick mellan stallet och huset, doftande av hö, läder och häst.

Kvällarna var stilla. När dagens slit var över kunde familjen samlas vid köksbordet, där fotogenlampan kastade sitt gula sken över bröd, sill och potatis. Ibland berättade Anders historier från sina soldatår, ibland satt de bara tysta och lät elden knäppa i spisen. Det hände att barnen radades upp kökssoffan och Anders uttalade orden "Sjung". Det var den underhållningen han unnade sig, förutom sin brännvinsranson.

Det fanns även plats för de barn som en av döttrarna fick, som inte hade någon fader.

Det var här på Vegeholm som Anders intervjuades av **Lubbe Nordström**, som reste genom Sverige för att skildra arbetarvillkor i "*Lort-Sverige*". I radion berättade Anders med stolthet hur bra de hade det på Vegeholm. Han jämförde kanske i sitt stilla sinne med barndomens fattighus och ungdomens flyttar – nu fanns en trygghet som han aldrig tidigare känt.

Anders och Cecilias Barn:

- Edvard (1902–1964), född i Lockarp
- Signe (1904–1975), född i Limhamn
- **Agnes (1906–1979), född i Bunkeflo gift med Hilding Pålsson, Strövelstorp**
- Anna (1909–1979), född i Hyllie/Limhamn
- *Harry (1912-1913), född i Gudmundtorp*
- Tyra (1914–1985), född i Gudmundtorp
- Harry (1917–1969), född i Gudmundtorp
- *Nils (1920-1920) född i Strövelstorp*
- Nils (1921–2001), född i Strövelstorp
- *Heine Wilhelm (1924-1926), född i Strövelstorp*
- Sonja (1928–2016), född i Strövelstorp

Elva barn – åtta överlevde spädbarnsåldern

På Vegeholms gods arbetade Anders Ryberg som statare. Han arbetade från tidig morgon till sen kväll, och liksom de flesta andra statarfamiljer fick de mesta av sin lön i naturaförmåner – mjöl, potatis och mjölk – snarare än i pengar. Hemmet var trångt, fattigdomen ständigt närvarande, och varje vinter låg oron tung över familjen: skulle barnen klara sig ännu ett år? Av de elva barn som föddes överlevde bara åtta spädbarnsåldern.

Anders och hans hustru kunde inte ana att en ny tid var på väg. Att Gunnar Sträng, lantarbetarnas ombudsman, snart skulle resa land och rike runt för att samla statarna till kamp. Att statsminister Per Albin Hansson skulle tala om folkhemmet – ett Sverige där ingen längre skulle vara kelgris eller styvbarn. Och att Alva och Gunnar Myrdal skulle föra in de stora sociala frågorna i politiken: bättre bostäder, barnbidrag, fri sjukvård och skolluncher.

När statarsystemet till sist avskaffades 1945 fick inte Anders men hans kamrater äntligen rätt till kontant lön. För första gången kunde de ana en framtid där barnen inte var dömda att leva i samma hopplöshet som föräldrarna.

Men vägen dit hade varit lång. De äldsta barnen fick aldrig en ordentlig skolgång. Familjen flyttade ofta, och barnen togs ur skolan när arbetskraften behövdes hemma. Tre års skolgång blev allt de fick, utspridda terminsvis under vintrarnas lågsäsong. För flickorna var utbildning ändå inget man prioriterade – de skulle ju ändå bli husmödrar. Först när familjen bodde vid Vegeholm fick de yngre barnen möjlighet till en mer regelbunden skolgång.

Barnen gick sedan skilda vägar. Sönerna blev byggnadsarbetare, bagare och petroleumarbetare. Döttrarna gifte sig och tog hand om hem och familj. Men nästa generation fick andra möjligheter. Med bättre skolgång och, tack vare Olof Palmes införande av studiemedel via CSN, kunde några till och med läsa vidare och ta akademiska examina.

Och med utbildningen kom också en förändring i livsstil och värderingar. Från Anders generation av socialdemokratiska statare gick familjens barnbarn och barnbarnsbarn mot en tillvaro präglad av välstånd – och med tiden även mot moderata ideal. En resa från armod till rikedom, från statarlängan till villan.

De sista åren

Åren gick, barnen växte upp och lämnade hemmet en efter en. Några stannade i bygden, andra sökte sig längre bort. Hemma på Vegeholm stannade Anders och Cecilia, rotade i det lilla huset vid vägen, där hönsen fortfarande kacklade och grönsakerna frodades i jorden.

I september 1942 tog Anders Rybergs liv slut efter en tids sjukdom. Han blev 63 år gammal.

Begravningen hölls i **Strövelstorps kyrka**. Kyrkklockorna ringde för mannen som under mer än tjugo år varit en trogen arbetare på Vegeholm. I dödsrunan kallades han "**en mycket plikttrogen och duktig man**". Vid graven lade släktingar, vänner och arbetskamrater sina kransar. Bland de särskilt uppmärksammade fanns en från grevinnan **Irma von Geijer** och en från kamraterna på godset. Svärsonen **Henning Johansson** tackade å de anhörigas vägnar för allt deltagande.

Änkan fick behovsprövad pension som var 25 kr i månaden.

Ett liv att minnas

Anders Rybergs liv var enkelt men rikt på ansvar och arbete. Han bar statarens bördor, men fann till slut en plats där han kunde känna stolthet och trygghet. Hans händer formades av jorden, lädret och hästarnas manar. Hans liv var en del av det gamla Skåne – det slit som byggde gårdar och gods, men också det vardagsliv där familjer odlade sina små täppor och höll ihop i motgång och glädje.

Minnet av statarfamiljen Ryberg har långsamt bleknat ur det kollektiva medvetandet. En gång levde de sitt liv under statsystemets hårda villkor – ett system där familjer hyrdes in för sitt arbete, bundna till godsens, med magra löner i natura och ständig osäkerhet. De arbetade på andras jord, byggde andras rikedom, men ägde ingenting själva.

I dag är deras ättlingar spridda över Sverige och Amerika. Många av dem har funnit egna vägar, sökt välstånd och trygghet långt från statarlängornas slit och umbäranden. Men i takt med framgången har också minnet tunnats ut. Vem stannar upp för att minnas sina rötter, sitt ursprung i statarnas tunga vardag?

Den sista synliga länken till familjen Ryberg – gravstenen – har försvunnit. Den krossades, förvandlades till fyllnadsmaterial i ett vägbygge. Symboliskt nog fick de, även efter döden, tjäna överheten. Deras vila stördes, deras namn suddades ut, deras historia bokstavligen trampades ner av utvecklingens hjul.

Det är en påminnelse om hur lätt historien kan raderas. När ingen längre minns blir människoliv till grus, och de som en gång bar upp samhället lämnas utan spår. Att minnas statarfamiljen Ryberg är därför inte bara att hedra en släkt – det är att erkänna en del av Sveriges historia som annars riskerar att glömmas bort.

Anders Syskon:

- Axel Fredrik (1861–1869)
- Botilda Hansdotter (1863–1933), gift Nord
- Nils Petter Hansson Lundgren (1865–1936) husar, cementarbetare, Fosfatarbetare
- Axel Fredrik Thor Lindeberg (1868–1932) emigrerade till Amerika
- Elna Thor (1871–1949), gift Holmqvist, senare Månsson
- Hans Hansson Thor Sjöberg (1873–1957), soldat, grovarb, tegelbruksarb
- Anna Thor (1876–1966), gift Broberg
- Cecilia Thor (1884–1960), ogift

Arbetskamrater, Anders Ryberg nr 2 fr vänster.

Cecilia, Sonja, Nils, Agnes, Anders ,Edvard, Harry

Bild från 1938 vid Lubbe Nordströms radio intervju.

Anders äldre broder Axel Fredrik Thor var också soldat och fick då namnet Lindeberg. Emigrerade till Amerika och bodde i DeKalb nära Chicago.

Axel Lindeberg avlider lördagskvällen

Efter att ha insjuknat tidigt förra veckan i lunginflammation, avled **Axel Lindeberg**, 63 år, bosatt på 1110 North Fourteenth Street, klockan 22.00 på lördagskvällen på Glidden Memorial Hospital. Herr Lindeberg fördes till sjukhuset tidigt på lördagsmorgonen, vid vilken tidpunkt hans tillstånd redan var kritiskt.

Axel Lindeberg föddes i Skåne, Sverige, den 21 juli 1868 och gifte sig där den 9 maj 1891.

Herr och fru Lindeberg kom till detta land år 1904 och bosatte sig i West Superior, Wisconsin. Efter endast åtta till nio månaders vistelse i West Superior flyttade familjen till denna stad, där de sedan varit bosatta.

Under många år arbetade Herr Lindeberg vid **American Steel & Wire Company** som eldare. Senare var han verksam som maskinist vid pianofabriken och de senaste två åren arbetade han som vaktmästare vid **First Lutheran Church**.

Herr Lindeberg var medlem i **First Lutheran Church** och i **Independent Order of Vikings**.

Han efterlämnar sin hustru samt flera söner och döttrar: Axel, fru Arnold Hayes, Carl, fru Charlie Bannister, fru LeRoy Olson och fru Walter Johnson i denna stad, Helge i Rockford samt Oscar i Chicago, samt femton barnbarn.

Herr Lindeberg överlevs även av tre bröder och tre systrar i Sverige.

Begravningsgudstjänsten hålls på tisdag från hemmet klockan 14.00 och därefter i **First Lutheran Church** klockan 14.30.

Gravsättning sker på **Fairview Cemetery**, där pastor E. W. Magnusson förrättar akten.

Tyra

Agnes

Sonja

Edvard och Lilly

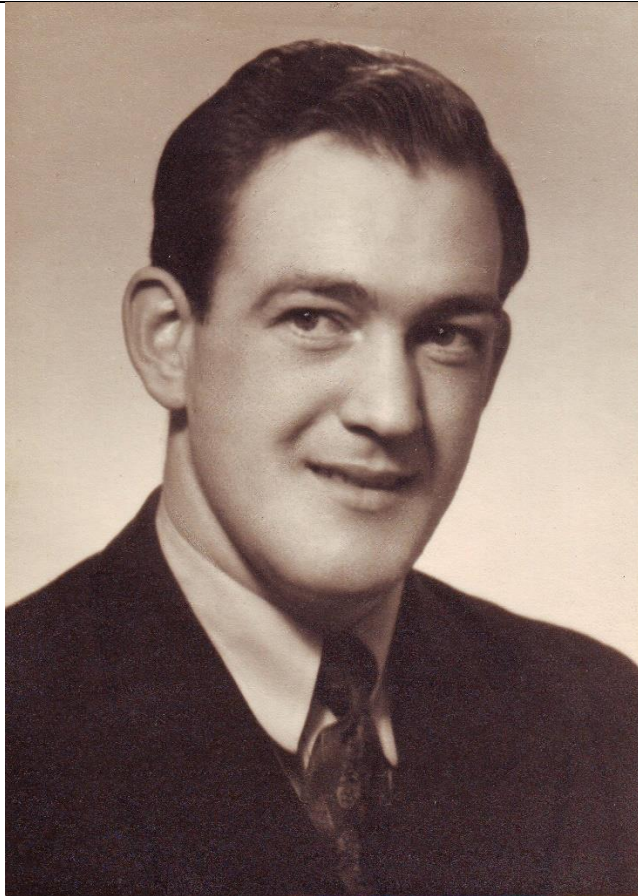

Harry

Längst t höger

Nils

Barnbarn

Sven

Uppväxt hos Anders o Cecilia